

Jan Dworakowski*
(tłumaczenie i opracowanie)

Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 20 czerwca 2024 r. w sprawie *Z. vs. Czechy*, dotyczącej pozytywnych obowiązków państwa w zakresie zapewnienia jednostce efektywnej ochrony przed niechcianymi aktami seksualnymi, skarga nr 37782/21•

Judgement of the European Court of Human Rights of 20 June 2024 in the Case of *Z. v. the Czech Republic*, Regarding State’s Positive Obligations to Ensure Effective Protection of an Individual against Unwanted Sexual Acts, Application no. 37782/21

In June 2024, the European Court of Human Rights handed down its judgement in a case which concerned a Czech former student who had allegedly been sexually harassed by a clergyman teaching at her university. The applicant claimed that she was unable to express her objection during sexual acts because of her over-dependence on the lecturer, as he was her promoter, and also because of her mental problems after the loss of her father. She claimed that she expressed her objection each time after these acts. However, the case ended already at the pre-trial stage, as the Czech authorities stated that for the clergyman’s acts to be considered a crime, the applicant would have had to express her objection during the sexual acts. The European Court of Human Rights ruled that the Czech Republic had violated Articles 3 and 8 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. The judgement continues a line of case law initiated in *M.C. v. Bulgaria* (Application no. 39272/98).

Keywords: European Court of Human Rights, European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Article 3 of the Convention, Article 8 of the Convention

W czerwcu 2024 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka wydał orzeczenie w sprawie, która dotyczyła czeskiej byłej studentki rzekomo molestowanej seksualnie przez duchownego wykładającego na jej uczelni. Skarżąca twierdziła, że podczas aktów seksualnych nie była w stanie wyrazić

* **Jan Dworakowski**

Uniwersytet Warszawski, Wydział Prawa i Administracji, Polska
University of Warsaw, Faculty of Law and Administration, Poland
j.dworakows2@student.uw.edu.pl, <https://orcid.org/0009-0006-3000-9585>

- Wyrok został opublikowany na stronie internetowej Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, <<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-236069%22%5D%7D>>, dostęp 30 XI 2024.

swojego sprzeciwu ze względu na zbyt dużą zależność od wykładowcy, jako że był on jej promotorem, a także z powodu problemów natury psychicznej po utracie ojca. Argumentowała, że swój sprzeciw wyrażała każdorazowo po tych aktach. Sprawa zakończyła się jednak już na etapie postępowania przygotowawczego, gdyż czeskie władze stwierdziły, że aby czyny duchownego można było uznać za przestępne, skarżąca musiałaby wyrażać swój sprzeciw podczas aktów seksualnych. Europejski Trybunał Praw Człowieka orzekł naruszenie przez Czechy art. 3 i 8 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Wyrok ten stanowi kontynuację linii orzeczniczej rozpoczętej w wyroku *M.C. vs. Bułgaria* (skarga nr 39272/98).

Słowa kluczowe: Europejski Trybunał Praw Człowieka, Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, artykuł 3 Konwencji, artykuł 8 Konwencji

Wprowadzenie

Wyrok dotyczy kwestii, która w ostatnich dekadach bulwersuje opinię publiczną, a mianowicie molestowania seksualnego dokonywanego przez osoby duchowne. Sprawa *Z. vs. Czechy* była rozpatrywana z wniosku byłej studentki teologii na jednej z praskich uczelni. Jeszcze jako dziecko, w latach dziewięćdziesiątych XX w., skarżąca miała być molestowana przez księdza V.Z. W trakcie studiów teologicznych była z kolei wykorzystywana seksualnie przez księdza V.K. W 2009 r. skarżąca zwróciła się do władz kościelnych, które nakazały V.K. zrezygnować ze sprawowanej w Pradze funkcji i wyjechać na misję do Afryki, a następnie do klasztoru we Włoszech, gdzie mieszka do dziś.

W 2019 r. na mocy zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa odpowiednio władze publiczne wszczęły postępowanie w sprawie molestowania seksualnego ze strony V.Z. W wyniku podjętych czynności stwierdzono, że czyny dokonane przez niego mogły stanowić przestępstwo. Prokurator nie wystąpił jednak z aktem oskarżenia ze względu na przedawnienie karalności.

W toku śledztwa zostały natomiast zebrane informacje, które przyczyniły się do wszczęcia postępowania przeciwko V.K. Skarżąca zeznała, że podczas zbliżeń z nim była przestraszona oraz nie czuła się uprawniona do odmowy. Obawiała się także, że w razie sprzeciwu nie będzie mogła ukończyć studiów. Skarżąca miała jednak każdorazowo po aktach seksualnych informować V.K. o swoim sprzeciwie. V.K. przesłał policji pisemną deklarację, w której przyznał się do zbliżeń ze skarżącą. Podkreślił przy tym, że skarżąca wyrażała zgodę na ich kontakty fizyczne.

W czerwcu 2020 r. umorzono postępowanie w tej sprawie. Policja stwierdziła, że czyny dokonane przez V.K. nie wypełniały znamion wykorzystania seksualnego. W czasie ich popełniania przez V.K. skarżąca nie była bowiem osobą małoletnią bądź znajdującą się pod jego opieką, czego wymagało czeskie prawo. Zdaniem policji zarzucane V.K. przez skarżącą czyny nie wypełniały również znamion gwałtu, ponieważ skarżąca wyrażała swój sprzeciw *post factum*, a nie w trakcie wspomnianych kontaktów. Policja przyznała, że czyny V.K. mogłyby stanowić przymus seksualny (*sexuální nátlak*) w świetle nowego Kodeksu karnego, jednak wszedł on w życie po zdarzeniach będących przedmiotem sprawy.

Skarżąca odwołała się od tego postanowienia do prokuratora dzielnicowego w Pradze. Twierdziła, że policja nie zbadała jej zdolności do obrony w trakcie aktów seksualnych. Jej zdaniem nie została również zbadana kwestia nadużycia przez V.K. uprzywilejowanej pozycji, gdyż kobieta uważała go za swojego przewodnika duchowego. Skarżąca argumentowała ponadto, iż żadna okoliczność nie wskazywała na jej zgodę w kwestii kontaktów fizycznych z V.K. oraz że milczenie nie może być uznawane za zgodę. Argumentacja ta nie przekonała prokuratora dzielnicowego w Pradze. Utrzymał on w mocy postanowienie o umorzeniu postępowania. Następnie skarżąca odwołała się do prokuratury miejskiej, która podtrzymała decyzję prokuratury dzielnicowej. W tym stanie rzeczy skarżąca wystąpiła ze skargą konstytucyjną do Sądu Konstytucyjnego, w której powołała się m.in. na art. 3 i 8 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności¹ [dalej: Konwencja], twierdząc, że organy ścigania nie zbadały w sposób wystarczający okoliczności sprawy. Sąd Konstytucyjny uznał skargę za niedopuszczalną. Skarżąca odwołała się zatem do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka [dalej: Trybunał].

Sprawą zajęła się Izba Trybunału, a po jej rozpatrzeniu Trybunał przychylił się do argumentacji skarżącej oraz jednomyślnie stwierdził naruszenie art. 3 i 8 Konwencji. Na podstawie art. 41 Konwencji Trybunał zasądził na rzecz skarżącej 25 000 euro tytułem zadośćuczynienia oraz 1000 euro tytułem zwrotu kosztów postępowania przed Trybunałem. Wyrok stanowi kontynuację rozpoczętego w wyroku M.C. vs. Bułgaria (skarga nr 39272/98) orzecznictwa dotyczącego pozytywnych obowiązków państwa w zakresie zapewnienia jednostce efektywnej ochrony przed niechcianymi aktami seksualnymi. Orzeczenie w sprawie Z. vs. Czechy potwierdza, że państwo powinno przyjąć środki, dzięki którym będą penalizowane wszystkie akty seksualne, do których dochodzi bez zgody pokrzywdzonego. Dotyczy to także sytuacji, w których ofiara nie stawia fizycznego oporu. Zdaniem Trybunału odmienne podejście groziłoby bezkarnością niektórych sprawców.

Wyrok Trybunału

I. Prawo wewnętrzne

A. Kodeks karny (ustawa nr 140/1961) obowiązujący do dnia 31 grudnia 2009 r. i dotyczące go orzecznictwo

18. Artykuł 241 § 1 nadawał gwałtowi następującą definicję: „Kto ucieka się do przemocy lub groźby przemocy w celu zmuszenia [*donuti*] innej osoby do stosunku seksualnego lub innego podobnego aktu, lub kto wykorzystuje bezbronność drugiej osoby [*bezbronnost*] w celu dokonania takiego aktu, podlega karze pozbawienia wolności od dwóch do ośmiu lat”.

[...]

¹ Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r., Dz.U. z 1993 r. nr 61, poz. 284.

20. W orzeczeniu o sygn. 3 Tdo 929/2011 z dnia 24 sierpnia 2011 r. Sąd Najwyższy wskazał, że do wykorzystania bezbronności dochodzi, gdy ofiara znajduje się w stanie niezdolności do wyrażenia woli w kwestii obcowania płciowego ze sprawcą lub jest niezdolna do opierania się jego działaniom (a stanu tego nie wywołał sprawca). Dotyczy to w szczególności przypadku, kiedy ofiara jest nieprzytomna na skutek omdlenia, choroby, głębokiego snu lub jest w stanie upojenia alkoholem albo gdy pod wpływem alkoholu lub substancji psychotropowych nie jest w stanie ocenić sytuacji i zachowania sprawcy. Za niezdolną do samoobrony uznano również osobę, której stan psychiczny nie pozwala się jej bronić lub której choroba uniemożliwia zrozumienie działań sprawcy albo której brak dojrzałości nie pozwala na pojęcie znaczenia bronięcia się.

21. W ramach art. 243 wykorzystanie seksualne zostało zdefiniowane następująco: „Kto, wykorzystując zależność osoby poniżej 18. roku życia lub osoby znajdującej się pod jego opieką, doprowadza [*řiměje*] tę osobę do pozamałżeńskiego stosunku seksualnego lub w inny sposób wykorzystuje tę osobę seksualnie, podlega karze pozbawienia wolności do dwóch lat”.

22. W orzeczeniu o sygn. 8 Tdo 1494/2009 z dnia 29 września 2010 r. Sąd Najwyższy podniósł, że osoba znajduje się pod opieką sprawcy, jeśli ten był obowiązany do jej pilnowania i czuwania nad nią, tak jak rodzic nad dzieckiem, opiekun nad osobą niemającą zdolności do czynności prawnych, wychowawca lub nauczyciel nad uczniem itp.

[...]

II. Prawo międzynarodowe

29. Trybunał zwraca uwagę na akty prawne wskazane w sprawie J.L. vs. Włochy (skarga nr 5671/16, § 63–69, wyrok z dnia 27 maja 2021 r.), w szczególności na Konwencję o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej² [dalej: konwencja stambulska] przyjętą przez Komitet Ministrów Rady Europy 7 kwietnia 2011 r., która weszła w życie 1 sierpnia 2014 r. w pierwszych dziesięciu państwach, które ją ratyfikowały. Republika Czeska podpisała konwencję stambulską 2 maja 2016 r., jednak do tej pory jej nie ratyfikowała.

[...]

III. Prawo Unii Europejskiej

33. W dniu 1 czerwca 2023 r. w wyniku głosowania Rady Unia Europejska przystąpiła do konwencji stambulskiej (§ 29 powyżej), która weszła w życie w Unii Europejskiej 1 października 2023 r.

[...]

² Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona w Stambule dnia 11 maja 2011 r., Dz.U. z 2015 r. poz. 961.

Prawo

I. Zarzucane naruszenie art. 3 i 8 Konwencji

[...]

36. Skarżąca powołuje się na art. 3 i 8 Konwencji [...].

[...]

B. Przedmiot skargi

1. Stanowiska stron

a) Skarżąca

38. Skarżąca uważa, że śledztwo przeprowadzone w niniejszej sprawie było obarczone wieloma błędami oraz że władze nie dokonały należytej oceny wszystkich okoliczności sprawy. W szczególności, zdaniem skarżącej, służby policyjne nie próbowały ustalić, czy skarżąca wyrażała zgodę na akty seksualne, i uznały za wystarczającą pisemną deklarację V.K., nie próbując go przesłuchać podczas jego pobytów w Republice Czeskiej lub za pośrednictwem rozmowy wideo. Zdaniem skarżącej policja nie próbowała również zidentyfikować innych „duchowych córek” V.K. (które mogłyby zeznawać lub nawet okazać się ofiarami działań V.K.) ani uzyskać informacji zebranych przez władze kościelne.

[...]

40. Zdaniem skarżącej władze nie uwzględniły wielu czynników, które uczyniły ją podatną na agresywne zachowania seksualne, mianowicie: jej kruche zdrowie i śmierci ojca [...], jej wcześniejszych doświadczeń z V.Z., a także jej relacji zależności i posłuszeństwa wobec V.K., który był jej promotorem, przewodnikiem duchowym i spowiednikiem, z czego zdaniem skarżącej wynikała nierównowaga sił między nimi. Skarżąca uważa również, że nic w niniejszej sprawie nie pozwala stwierdzić, by V.K. ją pociągał lub by była ona zainteresowana relacją na tle seksualnym ani by wyrażała zgodę – w przeciwieństwie do tego, co twierdziła policja.

[...]

2. Stanowisko Trybunału

49. Trybunał na wstępie przypomina, że gwałt i agresywne zachowania seksualne należy analizować jako kwestie wchodzące w zakres zastosowania art. 3 Konwencji oraz dotyczące wartości podstawowych i głównych aspektów „życia prywatnego” w rozumieniu art. 8 Konwencji (*vide Y vs. Bułgaria*, skarga nr 41990/18, § 63–64, wyrok z dnia 20 lutego 2020 r. i sprawy tam cytowane). Mając na względzie to orzecznictwo, Trybunał stwierdza, że fakty dotyczące agresywnych zachowań seksualnych przytoczone przez skarżącą są wystarczająco poważne, by weszły w zakres zastosowania art. 3 Konwencji, oraz że zarzuty podniesione przez skarżącą mogą być rozpatrzone łącznie w świetle art. 3 i 8 Konwencji.

a) Zasady ogólne

50. Trybunał zauważa, że zasady ogólne dotyczące pozytywnych obowiązków ciążących na państwach, wynikających z art. 3 i 8 Konwencji, które mają zastosowanie w niniejszej sprawie, zostały sformułowane w szczególności w sprawie M.C. vs. Bułgaria (skarga nr 39272/98, § 149–152, CEDH 2003-XII). Trybunał przypomina przede wszystkim, że w ramach pozytywnych obowiązków ciążących na państwach w zakresie art. 3 i 8 Konwencji zawiera się obowiązek przyjęcia norm prawno-karnych penalizujących i represjonujących w sposób skuteczny wszystkie akty seksualne, do których dochodzi wbrew woli drugiej osoby, w tym akty, podczas których ofiara nie stawia oporu fizycznego (*vide* M.G.C. vs. Rumunia, skarga nr 61495/11, § 59, wyrok z dnia 15 marca 2016 r., Z. vs. Bułgaria, skarga nr 39257/17, § 67, wyrok z dnia 28 maja 2020 r., i J.L. vs. Włochy, skarga nr 5671/16, § 117, wyrok z dnia 27 maja 2021 r.). Łączy się to również z obowiązkiem efektywnego stosowania tych regulacji poprzez prowadzenie skutecznych postępowań (M.C. vs. Bułgaria, cytowana powyżej, § 153 i 166, i B.V. vs. Belgia, skarga nr 61030/08, § 55, wyrok z dnia 2 maja 2017 r.).

51. Pozytywne obowiązki państw związane z art. 3 i 8 Konwencji wymagają w pierwszej kolejności wprowadzenia rozwiązań prawnych pozwalających na należyłą ochronę jednostek przed naruszeniem ich integralności fizycznej i psychicznej, a w przypadku przestępstw tak poważnych jak gwałt – przyjęcia skutecznych norm prawno-karnych i ich efektywnego stosowania w praktyce (M.C. vs. Bułgaria, cytowana powyżej, § 150, i J.L. vs. Włochy, cytowana powyżej, § 118).

52. W odniesieniu do tego istotnego obowiązku w sprawie M.C. vs. Bułgaria (cytowana powyżej, § 154) Trybunał przyjął, że państwa dysponują szerokim marginesem uznania w zakresie środków niezbędnych do zagwarantowania należytej ochrony przed gwałtem. W tym kontekście Trybunał stwierdził, że wymaganie od ofiary stawiania oporu fizycznego nie ma już miejsca w prawodawstwach państw europejskich i jeśli nawet w wielu z tych państw definicja gwałtu przewiduje użycie przemocy lub groźby przemocy przez sprawcę, to orzecznictwo i doktryna za znamię przestępstwa gwałtu uznają brak zgody ofiary, a nie użycie siły. Trybunał wyraził więc przekonanie, że każde sztywne podejście do karania przestępstw o charakterze seksualnym, które przykładowo w każdym wypadku wymagałoby oporu fizycznego ze strony ofiary, mogłoby prowadzić do bezkarności sprawców niektórych typów gwałtu, tym samym zagrażając skutecznej ochronie autonomii seksualnej jednostki. Biorąc pod uwagę współczesne normy i tendencje w tym zakresie, zgodnie z którymi brak zgody stanowi konstytutywny i nieodzowny element gwałtu i przemocy seksualnej, Trybunał uznał, że na państwach ciąży obowiązek penalizacji i represjonowania wszystkich aktów seksualnych, co do których nie wyrażono zgody, w tym tych, podczas których ofiara nie stawiała oporu fizycznego (*ibidem*, § 157–166).

53. Trybunał przypomina ponadto, że art. 3 i 8 Konwencji nakładają na państwa także obowiązek o charakterze proceduralnym. W związku z tym w sytuacji, gdy jednostka twierdzi, że padła ofiarą czynu objętego tymi przepisami, władze państwowe powinny przeprowadzić skuteczne postępowanie umożliwiające ustalenie faktów, jak

również identyfikację sprawców oraz – w stosownych przypadkach – ich ukaranie. Chodzi tu o obowiązek dotyczący środka, nie rezultatu. Choć wymóg ten nie oznacza, że każde postępowanie karne ma zostać zakończone wyrokiem skazującym, krajowe organy sądowe nie mogą w żadnym wypadku pozwolić, by osoby odpowiedzialne za naruszenie integralności fizycznej i psychicznej pozostały bezkarne. Krajowe organy sądowe muszą bowiem zachować zaufanie publiczne w kwestii respektowania zasady praworządności oraz unikać wszelkich podejrzeń dotyczących współudziału władz w bezprawnych czynach i ich tolerowania przez władze (*vide m.in. J.L. vs. Włochy*, cytowana powyżej, § 118, i *N.Ç. vs. Turcja*, skarga nr 40591/11, § 96, wyrok z dnia 9 lutego 2021 r.).

b) Zastosowanie tych zasad w niniejszej sprawie

54. Trybunał na wstępie zauważa, że w czasie dokonania czynów zgłoszonych przez skarżącą, tj. w latach 2008–2009, typy przestępstw były zdefiniowane w ustawie nr 140/1961 (Kodeks karny). [...]

55. W niniejszej sprawie policja uznała, że nie doszło do gwałtu, ponieważ V.K. nie uciekał się do przemocy ani groźby przemocy, a skarżąca nie wyrażała braku swojej zgody *podczas* aktów seksualnych, lecz dopiero *po* nich [...]. Skarżąca nie zaprzecza tym ustaleniom, twierdzi jednak, że władze krajowe powinny mimo to zakwalifikować czyny popełnione przez V.K. jako gwałt – ponieważ jej zdaniem nadużył on jej niezdolności do samoobrony – lub co najmniej jako wykorzystywanie seksualne, ponieważ znajdowała się pod jego opieką i nadużył on jej zależności od niego [...]. W tym kontekście skarżąca utrzymuje, że władze powinny wziąć pod uwagę wszystkie okoliczności sprawy [...]. Skarżąca podkreśla, że władze nie dokonały jakiegokolwiek oceny jej stanu zdrowia psychicznego czy zdolności wyrażania własnej woli w czasie wydarzeń [...].

56. Zadaniem Trybunału jest zbadanie, czy władze państwowe działały zgodnie ze swoimi pozytywnymi obowiązkami wynikającymi z art. 3 i 8 Konwencji w celu zapewnienia skarżącej skutecznej ochrony przed niechcianymi aktami seksualnymi, których – jak twierdzi – była ofiarą. Skoro skarżąca w swoim stanowisku [...] nie kwestionuje wyraźnie treści obowiązującego wówczas prawa, Trybunał musi zbadać, czy – jak utrzymuje skarżąca – podejście władz krajowych w zakresie interpretacji faktów i ram prawnych w niniejszej sprawie było na tyle wadliwe, że doprowadziło do naruszenia pozytywnych obowiązków ciążących na pozwanym państwie.

57. Trybunał zwraca uwagę, że w niniejszej sprawie policja przyjęła założenie, że aby działania V.K. można było uznać za przestępne, skarżąca musiałaby wyrażać swój sprzeciw *podczas* wspomnianych aktów. Fakt, że wyrażała go *po* nich (i to wielokrotnie), oraz możliwość, że V.K. mógł się mylić, oceniając, że skarżąca wyrażała zgodę [...], zdawały się nie odgrywać żadnej roli. Tak samo dla władz nie miała znaczenia okoliczność, że skarżąca mogła mieć powody do pozostania bierną lub niesprzeciwiania się V.K. ze względu na jego uprzywilejowaną pozycję, nie wyrażając wszakże zgody na dokonane akty. W istocie pomimo twierdzeń skarżącej w tym kontekście

władze nie uznały za konieczne dokonać oceny wiarygodności złożonych oświadczeń oraz weryfikacji wszystkich okoliczności (*vide* M.C. vs. Bułgaria, cytowana powyżej, § 177). W szczególności istotne byłoby wzięcie pod uwagę stanu psychicznego skarżącej chociażby w celu ustalenia, czy cierpiała ona na zespół stresu pourazowego po czynach, których – jak twierdzi – była ofiarą. Co więcej, władze nie zbadały wystarczająco, czy – a jeśli tak, to w jakim stopniu – skarżąca znajdowała się w szczególnie wrażliwej sytuacji i zależności od V.K. Prokuratura poprzestała na stwierdzeniu, że skarżąca nie znajdowała się w stanie wyłączającym możliwość obrony w rozumieniu prawa i orzecznictwa krajowego [...].

58. Trybunał nie ignoruje faktu, że orzecznictwo krajowe w czasie wydarzeń uznało, że w pewnych przypadkach w związku ze stanem bezradności, wynikającym przykładowo ze spożycia alkoholu, zażywania narkotyków, choroby lub niepełnosprawności, ofiara nie jest w stanie wyrazić swojej woli oraz się bronić (§ 20 powyżej). Niemniej w ocenie Trybunału podejście to nie uwzględniało w wystarczającym stopniu sytuacji, w których dochodziło do „pozornej zgody” z powodu wykorzystania wrażliwości oraz – w sposób bardziej ogólny – problemów psychicznych ofiar agresywnych zachowań seksualnych. W wyniku tej restryktywnej interpretacji znamion gwałtu zdefiniowanego przez ustawę nr 140/1961 władze odpowiedzialne za sprawę nie nadały jej dalszego biegu (*confer* M.C. vs. Bułgaria, cytowana powyżej, § 170–174). W związku z powyższym ostateczna decyzja w niniejszej sprawie została podjęta już na etapie postępowania przygotowawczego. Sprawa nie została wniesiona do sądu, gdyż prawo krajowe nie przyznaje skarżącej możliwości odwołania się do organu sądowego.

59. W tym kontekście Trybunał zauważa, że nowsze orzecznictwo Sądu Najwyższego odnoszące się do nowego Kodeksu karnego wydaje się właściwsze w tym względzie [...].

60. Jeśli chodzi o wykorzystywanie seksualne, jak zdefiniowane w Kodeksie karnym obowiązującym w czasie wydarzeń [...], Trybunał zauważa, że w niniejszej sprawie władze stwierdziły, że skarżąca nie znajdowała się pod opieką V.K. w rozumieniu, które przypisywało temu określeniu ówczesne orzecznictwo, oraz że jej wolna wola nie była ograniczona, jako że była osobą dorosłą, w pełni zdolną do czynności prawnych oraz nie cierpiała na żadną chorobę uniemożliwiającą jej wyrażanie woli [...]. Stwierdzenie władz, zgodnie z którym skarżąca mogła odczuwać pewną zależność od V.K., nie przełożyło się na dokonanie głębszej analizy. W ocenie Trybunału takie podejście – odrzucające ocenę faktów uwzględniającą stan psychiczny skarżącej *in concreto* i biorące pod uwagę jedynie fakt, że była osobą dorosłą – było wadliwe.

61. Trybunał zauważa ponadto, że w niniejszej sprawie władze uznały, że na gruncie nowego Kodeksu karnego, który wszedł w życie po wydarzeniach będących przedmiotem sprawy, czyny V.K. mogłyby zostać uznane za przymus seksualny [...]. Zdaje się to odpowiadać orzecznictwu na gruncie tego Kodeksu [...].

62. Z powyższego wynika, że podejście władz w niniejszej sprawie nie gwarantowało skarżącej odpowiedniej ochrony. Z tego powodu zdaniem Trybunału pozwane

państwo uchybiło pozytywnym obowiązkom ciążyącym na nim co najmniej od czasu wydania orzeczenia w sprawie *M.C. vs. Bułgaria* (cytowana powyżej) w zakresie ustanowienia skutecznego systemu norm prawnokarnych umożliwiającego represjonowanie wymuszonych aktów seksualnych zarzucanych przez skarżącą. Trybunał przypomina w tym względzie, że nie jest on władny do orzekania o odpowiedzialności karnej domniemanego sprawcy (*vide M.C. vs. Bułgaria*, cytowana powyżej, § 168) oraz że jego wypowiedzi nie mogą być interpretowane jako opinia na temat winy V.K. czy apel o wznowienie postępowania w tej sprawie.

63. Powyższe ustalenia są wystarczające, by Trybunał stwierdził, iż w niniejszej sprawie doszło do naruszenia pozytywnych obowiązków, które ciążyą na pozwanym państwie w zakresie art. 3 i 8 Konwencji.

[...]

Z tych powodów Trybunał jednomyślnie:

1. uznaje skargę za dopuszczalną,
2. stwierdza, że doszło do naruszenia art. 3 i 8 Konwencji,
3. orzeka, że:

a) Pozwane państwo jest zobowiązane do przelania na rzecz skarżącej w ciągu trzech miesięcy, licząc od dnia, w którym wyrok stanie się ostateczny zgodnie z art. 44 § 2 Konwencji, następujących kwot, które zostaną przeliczone na walutę pozwanego państwa w dniu płatności:

i. 25 000 EUR (dwadzieścia pięć tysięcy euro) oraz wszelkich kwot, które mogą być należne od tej kwoty jako podatek – tytułem zadośćuczynienia,

ii. 1000 EUR (tysiąc euro) oraz wszelkich kwot, które mogą być należne od tej kwoty jako podatek – tytułem zwrotu kosztów postępowania przed Trybunałem.

[...]

Bibliografia

Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r., Dz.U. z 1993 r. nr 61, poz. 284.

Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona w Stambule dnia 11 maja 2011 r., Dz.U. z 2015 r. poz. 961.

Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 20 czerwca 2024 r., *Z. vs. Czechy*, skarga nr 37782/21, <<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%222001-236069%22%5D%7D>>.